

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

 Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences
Majandus- ja sotsiaalinstituut
Institute of Economics and Social Sciences
www.emu.ee

Eesti Maaelu Arengukava 2007–2013 meetme 1.4.2 „Investeeringud loomakasvatusehitistesse“ rakendamistulemuste analüüs

I-V taotlusvoor

Teostaja:

**Eesti maaelu arengukava 2007–2013 1., 3. ja
4. telje püsihindaja**

**Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond
Majandus- ja sotsiaalinstituut
Eesti Maaülikool**

Tartu 2013

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Analüüsi mõisted ja metoodika	4
2. Meetme rakendamise ülevaade.....	5
2.1. Toetuse taotlemine ja määramine	5
2.2. Toetuse väljamaksmine	6
2.3. Toetuse saajate ettevõtlusvorm.....	8
2.4. Toetuse saajate tegevusalad.....	8
2.5. Toetuse saajate piirkondlik jaotumine.....	9
3. Meetme sihttasemete täitumise prognoos.....	11
4. Toetatud investeeringud	13
4.1. Investeeringud sõnnikuhoidlatesse	15
4.2. Loomakasvatusehitise ehitamine vasikatele ja noorloomadele	17
5. Toetatud loomakohtade analüüs	18
6. Toetuse saajate majandusnäitajad.....	20
7. Toetatud lautade ja loomakohtade maksumuse analüüs.....	23
Kokkuvõte	25

SISSEJUHATUS

Eesti maaelu arengukava 2007–2013 (edaspidi MAK) 1. telje meetme 1.4 „Põllumajandusettevõtete ajakohastamise“ alameetme 1.4.2 „Investeeringud loomakasvatusehitistesse“ püsihindamist teostab Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. Euroopa Nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 86 lõike 1 kohaselt kehtestavad liikmeriigid püsihindamise süsteemi, mida vastavalt Põllumajandusministeeriumi volitusele teostab MAK 2007–2013 raames Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. Püsihindaja tegevus on määratletud põllumajandusministri 7. jaanuari 2009. a määrusega nr 3 „Eesti maaelu arengukava 2007–2013 seire ja hindamise kord“. Käesolev rakendusanalüüs on 2013. aasta hindamisplaani alusel teostatav uurimistöö.

MAK 2007–2013 1. telg on suunatud põllumajanduse ja metsanduse konkurentsivõime parandamisele. Meede 1.4.2 on ette nähtud loomakasvatusega tegelevate ettevõtjate konkurentsivõime suurendamiseks. Meetmest saavad toetust taotleda ettevõtjad, kes tegelevad põllumajandusloomade kasvatamisega ning soovivad investeerida loomakasvatushoonete ehitamisse.

Meetme 1.4.2 rakendamisel olid taotlusvoorud avatud viis korda:

- 1) 17.12.2007 – 20.02.2008;
- 2) 24.10.2008 – 15.12.2008;
- 3) 12.10.2009 – 26.10.2009;
- 4) 27.10.2010 – 15.11.2010;
- 5) 19.09.2011 – 30.09.2011.

Eelnevalt on antud meetme raames koostatud neli rakendusanalüüsi:

- 1) „Eesti Maaelu Arengukava 2007–2013 meetme 1.4.2 „Investeeringud loomakasvatusehitistesse“ rakendustulemuste ja ettevõtjate finantsolukorra analüüs“ (I ja II taotlusvoor);
- 2) „Eesti Maaelu Arengukava 2007–2013 meetme 1.4.2 „Investeeringud loomakasvatusehitistesse“ rakendamistulemuste analüüs, III taotlusvoor;
- 3) „Eesti Maaelu Arengukava 2007–2013 meetme 1.4.2 „Investeeringud loomakasvatusehitistesse“ rakendamistulemuste analüüs, IV taotlusvoor;
- 4) „Eesti Maaelu Arengukava 2007–2013 meetme 1.4.2 „Investeeringud loomakasvatusehitistesse“ rakendamistulemuste analüüs, V taotlusvoor.

Erinevalt eelnevatest rakendusanalüüsides keskendub käesolev analüüs meetme rakendamisele tarvikuna, mitte eelkõige konkreetse taotlusvooru tulemuste esitamisele.

Käesoleva rakendusanalüüsi koostas EMÜ majandus- ja sotsiaalinstituudi maamajanduse uuringute ja analüüsi osakonna analüütik Risto Räisa.

1. ANALÜÜSI MÕISTED JA METOODIKA

Käesolevas analüüsis kasutatakse järgmiseid lühendeid:

MAK – Eesti maaelu arengukava 2007–2013 periood;

PRIA – Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet;

Meede 1.4 – MAK programmi toetusmeede „Põllumajandusettevõtete ajakohastamine“;

Meede 1.4.2 – meetme 1.4 alameede nimetusega „Investeeringud loomakasvatusehitistesse“;

FIE – füüsilisest isikust ettevõtja;

SA – Statistikaamet.

Analüüsil kasutatavad spetsiifilised jaotused, sh loendamine, koondamine ja üldistamine, on täpsemalt selgitatud iga analüüsitava teema kirjelduses.

Põhiliselt kasutatakse järgmiseid grupeerimisi:

- 1) toetuse taotlemine, määramine ja maksmine;
- 2) ettevõtjate tegevusalade jaotused;
- 3) investeeringu asukohajärgse maakonna alusel jaotused;
- 4) investeeringuliigi jaotused;
- 5) taotlusvoorude jaotused.

Analüüs viidi läbi kabinetuuringuna, kuna täiendavat küsitlust algandmete täiendamiseks ei teostatud.

2. MEETME RAKENDAMISE ÜLEVAADE

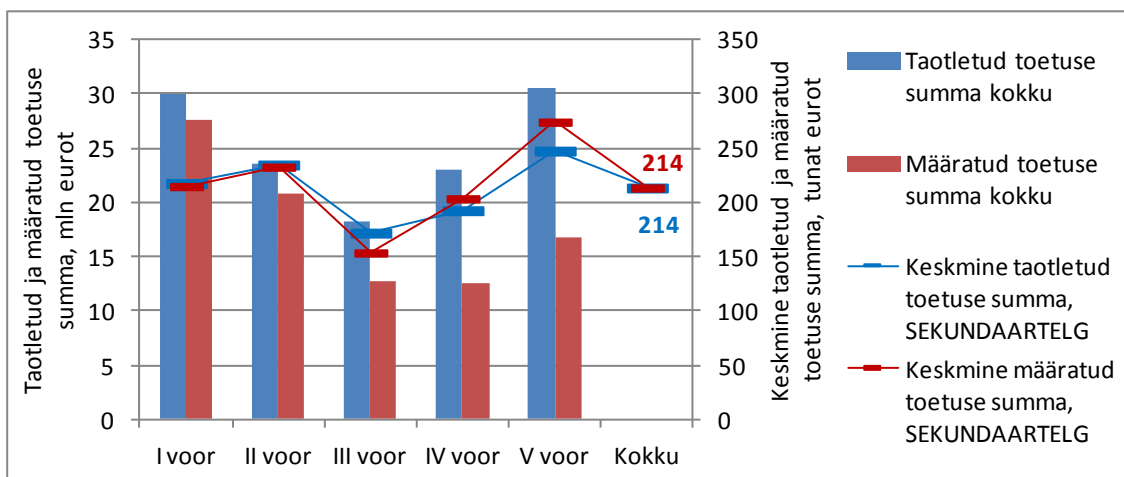
2.1. Toetuse taotlemine ja määramine

Meetme rakendamise käigus on ettevõtjad esitanud kokku 586 toetuse taotlust, millest on heaks kiidetud 423 (72,2%). Taotletud toetuse summa on 125,2 mln eurot, millest on määratud toetust 90,4 mln eurot (tabel 1). Voorude koondnäitajad on head pidades silmas meetme rakendamise ja taotluste menetlemise optimaalsust. Umbes 70%-line heakskiidumäär võimaldab ühelt poolt eelistada paremaid projekte ning teiselt poolt ei teki selliste taotluste liialt suurt arvu, kus toetuse saamine on vähetõenäoline.

Tabel 1. Toetuse taotlemine ja määramine

Taotlus- voor	Esitatud taotluste arv	Taotletud toetuse summa kokku, eurot	Keskmine taotletud toetuse summa, eurot	Heaks- kiidetud taotluste arv	Määratud toetuse summa kokku, eurot	Keskmine määratud toetuse summa, eurot	Heakskiidetud taotluste osatähtsus taotluste koguarvust	Määratud toetuse osatähtsus taotletud toetusest
I voor	138	30 067 092	217 877	128	27 520 954	215 007	92,8%	91,5%
II voor	100	23 490 503	234 905	89	20 730 164	232 923	89,0%	88,2%
III voor	106	18 239 288	172 069	83	12 761 012	153 747	78,3%	70,0%
IV voor	119	22 935 007	192 731	62	12 629 520	203 702	52,1%	55,1%
V voor	123	30 467 728	247 705	61	16 737 092	274 379	49,6%	54,9%
Kokku	586	125 199 619	213 651	423	90 378 742	213 661	72,2%	72,2%

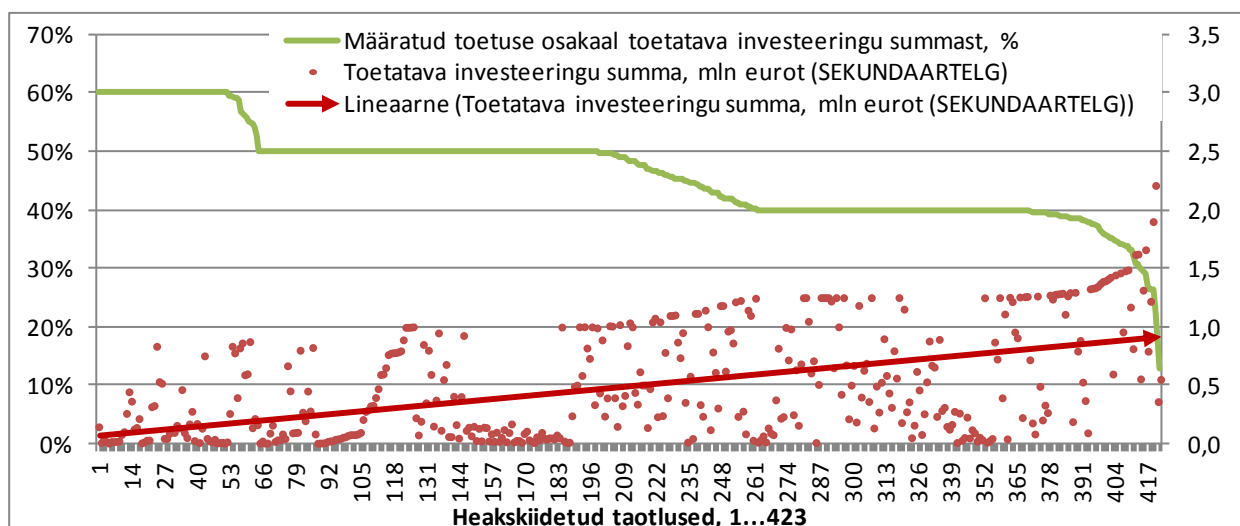
Meetme rakendamisel olid keskmine taotletud toetuse summa ja keskmine määratud toetuse summa 214 tuhat eurot (joonis 1). Investeeringisprojektide suurus varieerus märkimisväärselt taotlusvoorude lõikes – projektid olid kõige suuremad viiendas taotlusvoorus.

Joonis 1. Toetuse taotlemine ja määramine ning keskmine toetuse summa

Toetuse saajad planeerivad meetme 1.4.2 toetuse abil teostada investeeringuid kokku 212,3 mln euro ulatuses. Määratud toetuse summa moodustab keskmiselt 42,6% toetatava investeeringu summast. Keskmisest suurema toetatava investeeringu summaga taotlustel kujunes toetuse määr keskmisest madalamaks eelkõige seetõttu, et toetuse maksimumsummaks oli 500 tuhat eurot (joonis 2). Siiski on taotluseid, kus toetuse maksimumsumma sai piiravaks, suhteliselt vähe –

6,6% heakskiidetud taotlustest (seejuures on ainult 0,7% taotlustest sellised, kus piirsumma tõttu toetuse määr vähenes märkimisväärselt – vähendamine rohkem kui 10%-punkti võrra).

Joonis 2. Toetuse määr

Kokkuvõttes on meetme rakendamine toimunud edukalt. Meetme abil planeeritakse suunata 212,3 mln eurot loomakasvatuse investeeringuteks, millega meede on üks suuremaid MAK 2007–2013 raames. Kuna ettevõtjate huvi loomakasvatusalaste investeeringute vastu oli suur ning toetuskõlblike projektide arv piisav, siis meetme eelarve kasutati ära selliselt, et 2012. ja 2013. aastal enam taotlusvoorusid ei toimunud. Ettevõtjate vajadus loomakasvatusalaste investeeringute järele on endiselt suur, mistõttu on sarnane meede vajalik ka tulevikus.

2.2. Toetuse väljamaksmine

Seisuga 30.11.2012 oli tehtud väljamakseid 315 heakskiidetud taotlusele. Väljamakseid oli tehtud kõigi viie taotlusvooru toetuse saajatele. Väljamaksega taotluste arv moodustas 68,0% heakskiidetud taotluste arvust ning väljamakstud toetuse summa moodustas määratud toetuse summast 77,6% (tabel 2).

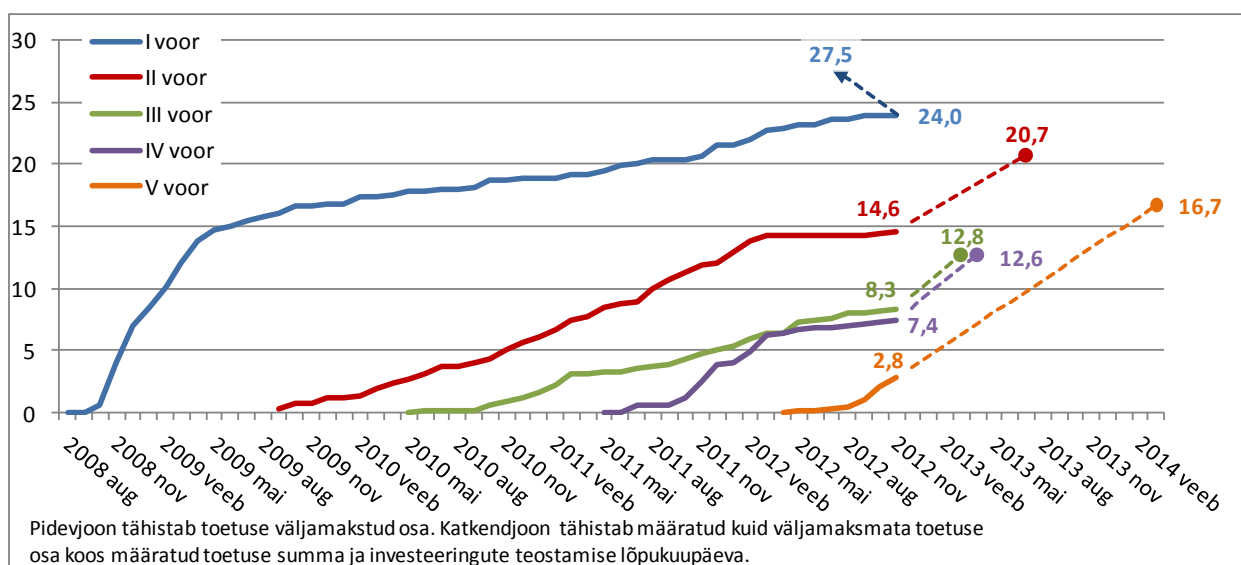
Tabel 2. Toetuse väljamaksmine

Taotlus- voor	Välja- makse saanud taotluste arv	Välja- makse saanud taotluste osakaal heaks- kiidetud taotlustest	Välja- makstud toetuse summa, eurot	Välja- makstud toetuse summa osakaal määratud toetuse summast	Määrusega lubatud maksimaalne periood investeeringu teostamiseks, kuud	Seisuga 30.11.2012 kulunud aja osakaal määrusega lubatud perioodist	Inves- teeringu lõpeta- nute arv	Inves- teeringu katkes- tanute arv
I voor	113	81,9%	23 967 421	87,1%	48	108,3%	100	5
II voor	74	74,0%	14 625 137	70,6%	48	85,4%	58	6
III voor	64	60,4%	8 335 938	65,3%	36	88,9%	41	3
IV voor	42	35,3%	7 408 809	58,7%	24	83,3%	24	1
V voor	22	17,9%	2 806 033	16,8%	24	37,5%	3	0

Kokku	315	68,0%	57 143 338	77,6%	-	-	226	15
--------------	------------	--------------	-------------------	--------------	---	---	------------	-----------

Kuigi esimese taotlusvooru investeeringute teostamise lõpptähtaeg oli 2012. aasta augustis, siiski oli seisuga 30.11.2012 projekti lõpetanud vaid 86 toetuse saajat (78,1% heakskiidetud taotlustest). Arvestades, et investeeringu on katkestanud viis toetuse saajat (3,9%), näeme, et 18,0% toetuse saajatest on raskustes toetuse realiseerimisega. Lisaks tuleb arvestada, et 2013. aasta aprillis kuni juunis saabub teise, kolmanda ja neljanda vooru toetuse saajate investeeringute teostamise lõpptähtaeg. Kõnealustest toetuse saajatest ei olnud seisuga 30.11.2012 ühtegi väljamakset saanud veel 23,1% ettevõtjatest, kusjuures välja maksmata oli 34,2% määratud toetuse summast. See seab kahtluse alla ka teise kuni neljanda vooru toetuse saajate investeerimisplaanide täies mahus ellu viimise.

Investeeringute elluviimine ja toetuste väljamaksmine ei ole toimunud kiires tempos. Suhteliselt tagasihoidlik oli toetuste väljamaksmine 2012. aastal (joonis 3). Olukorda leevendab pisut asjaolu, et teatud osa toetuse saajaid on investeeringu teostanud, kuid ei ole sellekohast teavet PRIAle esitata jõudnud.

Joonis 3. Toetuse väljamaksmine seisuga 30.11.2012

Seisuga 30.11.2012 oli PRIAsse esitatud teade 226 investeeringuprojekti lõpetamise kohta, mis moodustab 53,4% heakskiidetud taotlustest. Esimese nelja vooru heakskiidetud taotlustest oli samaks ajaks lõpetatud 61,6%. Kiiremini viiakse ellu väiksemad projektid. Lõpetatud projektide keskmine määratud toetuse summa oli 203 tuhat eurot, samas ülejäänud heakskiidetud taotluste keskmine määratud toetuse summa oli 226 tuhat eurot.

Lisaks projekti lõpetanud toetuse saajatele (226 taotlust) on 24 heakskiidetud taotlust (10,6%) saanud väljamakse vähemalt 85% määratud toetuse summast. Käesoleva analüüsi kontekstis loetakse selliseid projekte elluviidud investeeringuteks, mille kohta projekti lõpetamise aruannet ei ole PRIAle veel esitatud.

Kokkuvõttes ei ole investeeringute elluviimine olnud kiire. Majanduslanguse möödumisest hoolimata 2012. aastal toetuste väljamaksmise tempo ei kiirenenud. Kui varasemate

programmperioodide praktika kohaselt makstakse määratud investeeringutoetustest välja umbes 95%, siis olemasoleva prognoosi kohaselt võib meetme 1.4.2 määratud toetuse summast jääda välja maksmata rohkem kui 5%.

2.3. Toetuse saajate ettevõtlusvorm

Toetuse saajatest 31,9% on FIED ja 68,1% on äriühingud (osaühingud, aktsiaseltsid ja tulundusühistud) (tabel 3). FIEde osakaal on sarnane nii toetuse taotlejate kui toetuse saajate hulgas. FIEde osakaal toetuse saajatest on olnud ebaühtlane taotlusvoorude lõikes, varieerudes 18,0%-st viiendas voorus kuni 42,2%-ni kolmandas taotlusvoorus. Viimases kahes voorus, kus konkurents toetuse saamiseks oli tihedam, oli FIEde osakaal toetuse saajate seas madalam.

Tabel 3. Toetuse jagunemine toetuse taotlejate ettevõtlusvormide lõikes

Taotlus- voor	Toetuse taotlejad				Toetuse saajad				Keskmine määratud toetuse summa, eurot	
	FIEde arv	FIEde osa- kaal	Äri- ühingute arv	Äri- ühingute osakaal	FIEde arv	FIEde osa- kaal	Äri- ühingute arv	Äri- ühingute osakaal	FIED	Äriühingud
I voor	49	35,5%	89	64,5%	48	37,5%	80	62,5%	108 918	278 661
II voor	24	24,0%	76	76,0%	24	27,0%	65	73,0%	77 765	290 212
III voor	41	38,7%	65	61,3%	35	42,2%	48	57,8%	56 746	224 477
IV voor	38	31,9%	81	68,1%	17	27,4%	45	72,6%	99 595	243 031
V voor	30	24,4%	93	75,6%	11	18,0%	50	82,0%	115 000	305 629
Kokku	182	31,1%	404	68,9%	135	31,9%	288	68,1%	88 983	271 471

Kui toetuse saajate arvust moodustavad FIED 31,9%, siis määratud toetuse summast langeb FIEde arvele vaid 13,2%. Äriühingutele määratud toetuse summa ettevõtja kohta on keskmiselt kolm korda suurem kui FIEde vastav näitaja (tabel 3). Keskmine määratud toetuse summa varieerub märkimisväärselt ka taotlusvoorude lõikes. Nii FIEdel kui äriühingutel oli näitaja kõige madalam kolmandas taotlusvoorus ning kõige kõrgem viiendas voorus.

Kokkuvõttes näeme, et valdav osa toetusest läheb äriühingute kätte. FIED moodustavad toetuse saajate arvust 31,9% ning neile määratud toetuse summa moodustab 13,2% kogu määratud toetuse summast. Taotlusvoorude lõikes on nii FIEde osakaal kui keskmine määratud toetuse summa märkimisväärselt varieeruvad.

2.4. Toetuse saajate tegevusalad

Tegevusalade analüüsimisel võeti aluseks taotlejate poolt taotlusvormil esitatud tegevusala. Kõige suurem osa toetuse taotlejatest ja toetuse saajatest on segatootjad, piimatootjad ning loomakasvatavad (v.a piimatootmine) (tabel 4). Heakskiidetud taotluste arvust moodustavad segatootjad 39,7%, piimatootjad 26,5% ning loomakasvatavad (v.a piimatootmine) 18,2%.

Heakskiidetud taotluste osatähtsus taotluste koguarvust moodustab 72,2%. Keskmisest edukamad toetuse taotlejad on olnud segatootjad ning linnukasvatajad, kelle heakskiidetud taotluste osatähtsus taotluste arvust on 80% lähedal.

Tabel 4. Toetuse taotlemine ettevõtjate tegevusalade lõikes

Tegevusala	Esi- tatud taot- luse arv	Taotletud toetuse summa kokku, eurot	Kesk- mine taotletud toetuse summa, eurot	Heaks- kiidetud taot- luse arv	Määratud toetuse summa kokku, eurot	Kesk- mine määratud toetuse summa, eurot	Heaks- kiidetud taotluste osatähtsus taotluste arvust	Määratud toetuse osatähtsus taotletud toetuse summast
Segatootmine	209	44 200 149	211 484	168	34 935 504	207 949	80,4%	79,0%
Piimatootmine	167	44 044 692	263 741	112	28 401 883	253 588	67,1%	64,5%
Loomakasvatus v.a piimatoot.	121	14 474 049	119 620	77	9 731 211	126 379	63,6%	67,2%
Seakasvatus	55	14 158 201	257 422	41	11 089 639	270 479	74,5%	78,3%
Taimakasvatus	23	5 382 147	234 006	16	3 955 313	247 207	69,6%	73,5%
Linnukasvatus	10	2 855 077	285 508	8	2 179 889	272 486	80,0%	76,4%
Püsiluguurid	1	85 304	85 304	1	85 304	85 304	100,0%	100,0%
KOKKU	586	125 199 619	213 651	423	90 378 742	213 661	72,2%	72,2%

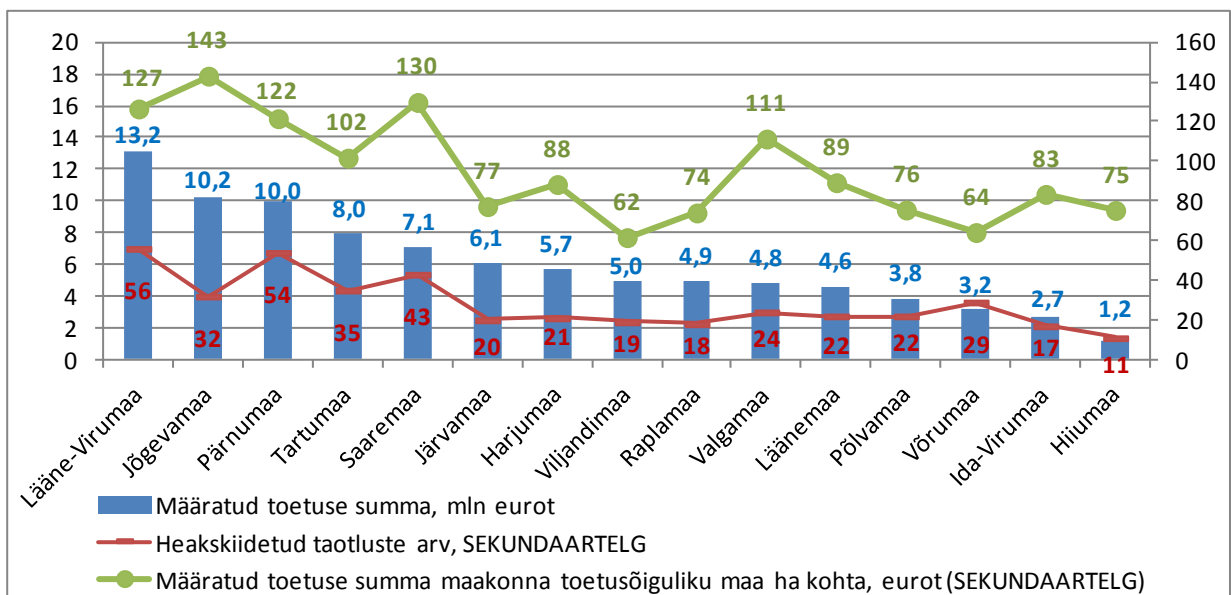
Keskmine määratud toetuse summa on 214 tuhat eurot heakskiidetud taotluse kohta. Loomakasvatajad (v.a piimatootmine) eristuvad ülejäänud tegevusalade esindajatest selle poolest, et nendele määratud toetuse summa on keskmisest märkimisväärselt madalam. Püsiluguuride kasvatajate kohta eraldi ei ole otstarbekas järeldusi teha, sest selle tegevusala toetuse saajate arv on väga väike.

Kokkuvõttes näeme, et kõige suurem osa toetuse saajatest on segatootjad ning piimatootjad. Loomakasvatajad (v.a piimatootmine) eristuvad ülejäänud tegevusalade esindajatest keskmisest väiksema määratud toetuse summa poolest.

2.5. Toetuse saajate piirkondlik jaotumine

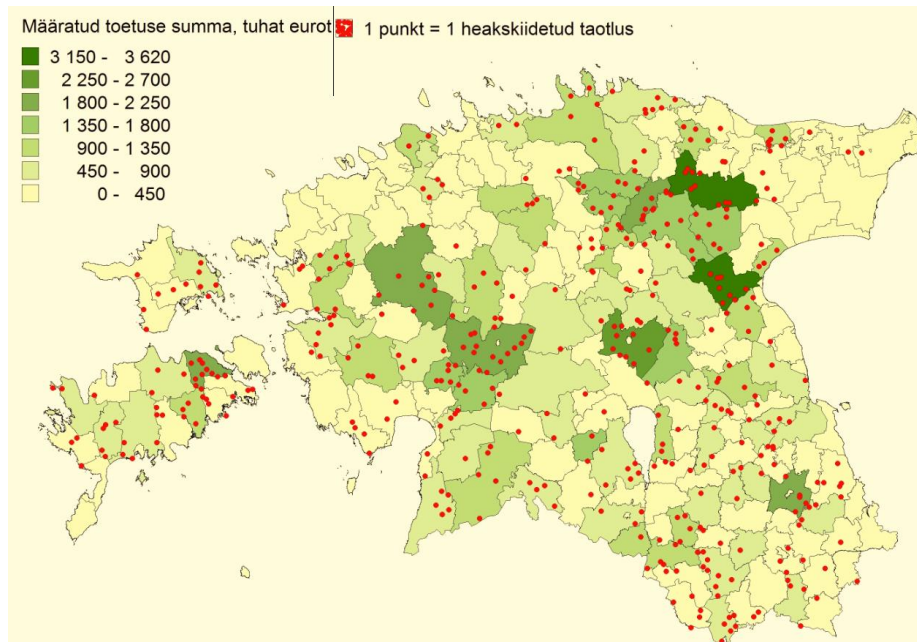
Investeeringu asukohast lähtuvalt on kõige rohkem toetuse saajaid Lääne-Viru-, Pärnu- ja Saaremaal (joonis 4). Kõige väiksem on toetuse saajate arv Hiiu- ja Ida-Virumaal. Määratud toetuse summa on kõige suurem Lääne-Viru-, Jõgeva ja Pärnumaal ning kõige väiksem Hiiu-, Ida-Viru- ja Võrumaal.

Toetuse saamise määra võib iseloomustada näitajaga, kui suur on määratud toetuse summa maakonna toetusõigusliku maa pandala hektari kohta vastavas piirkonnas. Aastal 2011 oli Eestis kasutuses 923 tuhat hektarit toetusõiguslikku maad. Meetme 1.4.2 alusel määratud toetuse summa on keskmiselt 98 eurot Eesti toetusõigusliku maa hektari kohta. Jõgeva-, Saare- ja Valga maakondades on loomakasvatajad saanud rohkem toetust – nende piirkondade ettevõtjate määratud toetuse summa maakonna hektari kohta on keskmisest suurem (joonis 4). Näitaja on kõige madalam Viljandi- ja Võrumaal.

Joonis 4. Toetuse määramine maakondade lõikes

Alljärgneval kaardil on kujutatud määratud toetuse summa ja heakskiidetud taotluste jagunemist valla täpsusega (joonis 5). Tumedam värv kaardil tähistab suuremat määratud toetuse summat valla kohta. Iga punane punkt kaardil märgib ühte heakskiidetud taotlust valla täpsusega. Kaardilt näeme, et toetuse saajad jagunevad suhteliselt ühtselt üle kogu Eesti. Vähem on toetuse saajaid Läänemaa põhjaosas ning Ida-Virumaal. Toetust on määratud suuremas summas Lääne-Viru- ja Jõgevamaa piirialal ning Pärnu- ja Raplamaa piirialal.

Joonis 5. Määratud toetuse summa ja heakskiidetud taotluste arv valdade lõikes

Nii toetuse saajate arv, määratud toetuse summa kui keskmine määratud toetus ettevõtja kohta varieeruvad suuresti maakondade ning taotlusvoorude lõikes. Erinevused ei ole süsteemsed ning tulenevad pigem toetuse saajate juhuslikust paiknemisest kui piirkonna eripäradest. Positiivne on asjaolu, et toetuse saajad on võrdselt kõikides Eesti

piirkondades, mis aitab kaasa maamajanduse tasakaalustatud arengule (lisaks on peatükis 5 analüüsitud toetatud loomakohtade piirkondlikku jaotumist).

3. MEETME SIHTTASEMETE TÄITUMISE PROGNOOS

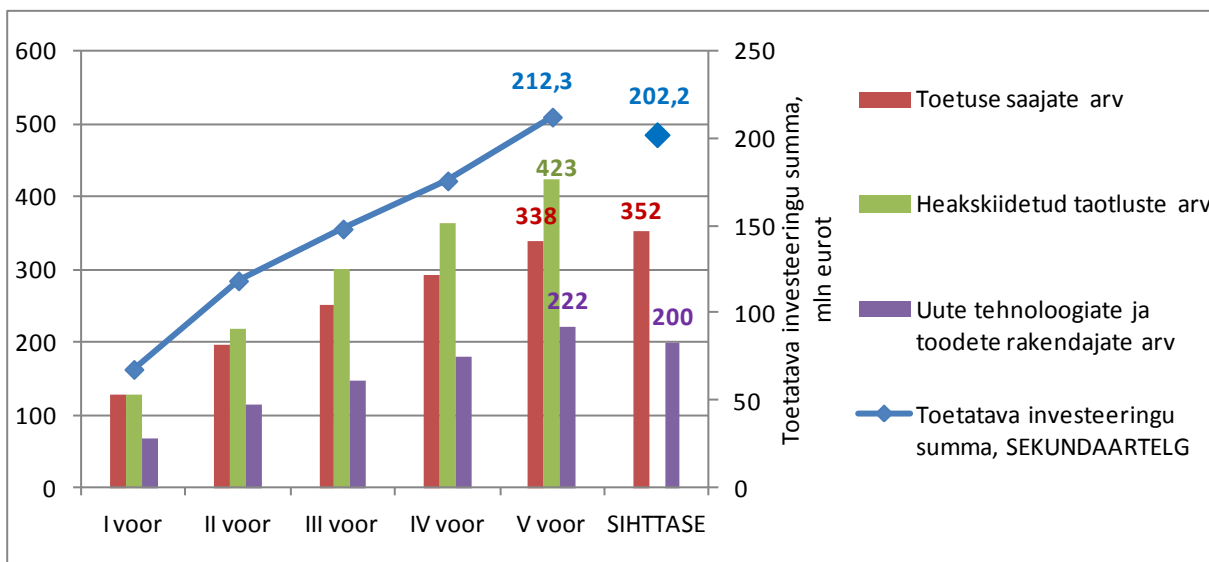
Meetme rakendustulemuste hindamisel kasutatakse ühe kriteeriumina meetmele MAKis seatud sihttasemete eeldatava täitumise hindamist. Sihttasemed jaotatakse kolme liiki indikaatoriteks – väljund-, tulemus- ja mõjunäitajad (tabel 5). Käesolev rakendusanalüüs puudutab väljund- ja tulemusnäitajate analüüsi. Mõjunäitajaid hinnatakse vastavalt eelmise rakendusanalüüsi selgitustele 2012. aasta püsihindamise aruandes 2013. aasta kevadel.

Tabel 5. Meetme 1.4.2 sihttasemed

Indikaatori liik	Indikaator	Sihttase
Väljundnäitaja	Toetust saanud põllumajandustootjad	352 programmiperioodi kohta
	Tehtud investeeringute maht	202,2 mln eurot programmiperioodi kohta
Tulemusnäitaja	Põllumajandustootjate arv, kes toodavad uusi tooteid või kasutavad uusi tootmisviise	200 programmiperioodi kohta
Mõjunäitaja	Netolisandväärtus, PPS	kasvab programmiperioodi lõpuks
	Brutolisandväärtuse muutus tööjõuühiku kohta	kasvab 40% programmiperioodi lõpuks

Toetust saanud põllumajandustootjad

MAKis on seatud eesmärgiks, et meetme 1.4.2 rakendamise käigus peaks toetust saama kokku 352 põllumajandustootjat. Viie vooru peale kokku on määratud toetus 338 ettevõtja 423 toetuse taotluse rahuldamiseks (joonis 6). Kuna korduvalt toetust saanud ettevõtjate arv on suhteliselt suur (heakskiidetud taotlustest 20,1% on määratud nendele ettevõtjatele, kes on saanud toetust rohkem kui ühes voorus) ning keskmine määratud toetuse summa kõrge, siis meetme rakendamisel toetust saanud põllumajandusettevõtjate sihttaset täielikult ei saavutatud – saavutustasemeks seisuga 30.11.2012 on 96,0%, mida saab lugeda rahuldavaks tulemuseks. Kuna tõenäoliselt väikest osa heakskiidetud investeeringuprojektidest ellu ei viida, siis võib toetatud investeeringu elluviinud ettevõtjate arv programmiperioodi lõpus olla väiksem kui käesolevas analüüsis arvesse võetud toetuse saajate arv.

Joonis 6. Meetme rakendamisel sihttasemete suunas liikumine

Tehtud investeeringute maht

Meetme rakendamise käigus on seisuga 30.11.2012 heakskiidetud 423 toetuse taotlust, millega planeeritakse teostada investeeringuid kokku 212,9 mln euro ulatuses. Toetatava investeeringu summa ületab 5,0% võrra sihttasest (202,2 mln eurot). Eeldades, et väike osa investeeringutest jääb ellu viimata, saab prognoosida, et tehtavate investeeringute maht vastab sihttasemele.

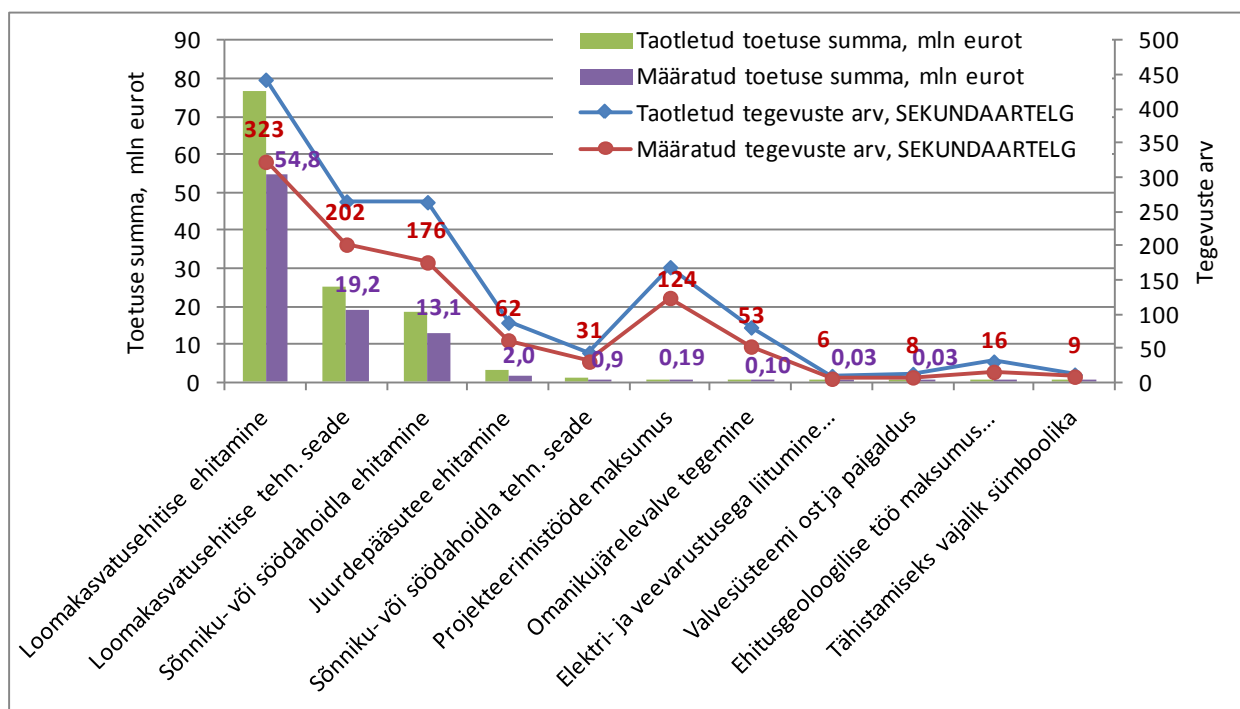
Põllumajandusettevõtjate arv, kes võtavad kasutusele uusi tehnoloogiaid ja toodavad uusi tooteid

Kolmandas, neljandas ja viiendas voorus tegi toetuse taotleja taotlusdokumentides märke uue tehnoloogia või toote rakendamise kohta. Nimetatud voorude taotlustest 65,5% on sellised, kus seoses investeeringuga võetakse kasutusele kas uus tehnoloogia ja/või juurutatakse uus toode. Saadud tulemus laiendati esimese ning teise vooru taotlustele (kus infot investeeringu uuenduslikkuse kohta ei kogutud), mille tulemusena leiti, et viies voorus kokku on 277 sellist taotlust, kus juurutatakse uus tehnoloogia ja/või toode. Arvestades, et korduvtaotlejate osakaal on 20,1% heakskiidetud taotlustest, saame hinnata, et kokku 222 ettevõtjat võtab seoses investeeringuga kasutusele uue tehnoloogia või juurutab uue toote. Tulemus ületab sihttasest 10,8% võrra mistõttu saab meetme rakendamisega kaasnevat innovatsiooni lugeda heaks.

Kokkuvõttes saab lugeda meetme rakendamist edukaks, sest MAKis seatud väljund- ja tulemusnäitajate sihttasemed on rahuldaval või heal määral täidetud. Tehtud investeeringute ning investeeringute uuenduslikkuse sihttasemed on hästi täidetud. Toetust saanud põllumajandustootjate arv jääb sihttasemest mõnevõrra alla korduvtaotluste kõrge osakaalu ning planeeritust suurema keskmise määratud toetuse summa tõttu.

4. TOETATUD INVESTEERINGUD

Meetme rakendamise käigus on heaks kiidetud 423 toetuse taotlust, mille alusel on määratud toetus 1010 tegevuse elluviimiseks. Kõige sagedamini määratakse toetust loomakasvatusehitise ehitamiseks (323 heakskiidetud tegevust), loomakasvatusehitise paikse tehnoloogilise seadme paigaldamiseks (202 tegevust) ja loomakasvatusehitise juurde kuuluva sõnniku-, silo- või söödahoidla ehitamiseks (176 tegevust) (joonis 7). Samad tegevused on ka kõige suurema määratud toetuse summaga kokku. Määratud toetuse summa tegevuse kohta on keskmiselt 89 tuhat eurot (tabel 6). Näitaja on suurim loomakasvatusehitise ehitamisel (170 tuhat eurot) ning loomakasvatusehitise paikse tehnoloogilise seadme paigaldamisel (95 tuhat eurot), kusjuures keskmine määratud toetuse summa varieerub märkimisväärselt loomaliikide lõikes.

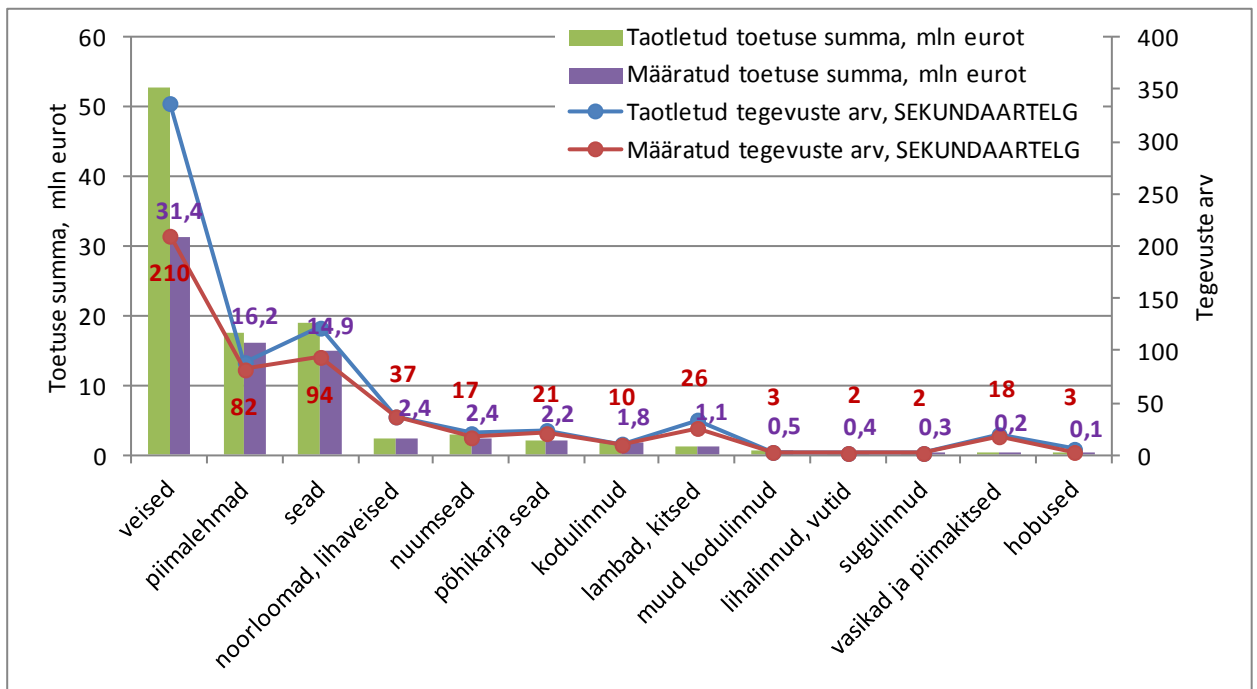

Joonis 7. Toetatud tegevused

Loomakasvatusehitise ehitamise ning loomakasvatusehitise paikse tehnoloogilise seadme paigaldamise tegevuste korral peetakse arvestust loomaliikide lõikes (joonis 8). Vastavalt PRIA andmetele, on loomaliigid, mille vastavatesse tegevustesse kõige sagedamini investeeritakse veised (210 tegevust), sead (94) ja piimalehmad (82 toetatud tegevust). Määratud toetuse summa kokku on kõige suurem veistele mõeldud ehitiste ja tehnoloogiliste seadmete puhul, millele järgnevad piimalehmad ning sead. Määratud toetuse summa tegevuse kohta on kõige suurem erinevat liiki lindude, piimalehmade ning seakasvatuse arendamiseks ehitatud hoonetel ning paigaldatud paiksetel tehnoloogilistel seadmetel (tabel 6). Analüüsi tulemusi tõlgendades on vaja arvestada, et andmeid loomaliigi kohta on kogutud erinevalt, mis mõjutab analüüsi tulemusi. Näiteks kajastuvad PRIA statistikas eraldi veised, piimalehmad ning noorloomad, nuum- ja lihaved. Kuna ka piimalehmad ning noorloomad on veised, siis ei ole veiste klasside lõikes statistika täpne.

Tabel 6. Toetuse jagunemine toetatud tegevuste lõikes

Tegevuse nimetus		Taotle- tud tege- vuste arv	Määra- tud tege- vuste arv	Taotletud toetuse summa, eurot	Määratud toetuse summa, eurot	Keskmine taotletud toetuse summa, eurot tegevus	Keskmine määratud toetuse summa, eurot tegevus
Loomakasvatusehitise ehitamine	veised	218	134	41 495 991	24 002 382	190 349	179 122
	piimalehmad	52	46	14 380 571	13 294 007	276 549	289 000
	sead	65	50	12 378 459	9 749 246	190 438	194 985
	noorloomad ja lihaveised	29	29	2 299 923	2 291 454	79 308	79 016
	nuumsead	9	8	1 865 283	1 630 267	207 254	203 783
	põhikarja sead	13	12	1 357 255	1 347 936	104 404	112 328
	lambad, kitsed	30	22	1 225 512	1 060 158	40 850	48 189
	kodulinnud	4	3	674 183	571 237	168 546	190 412
	sugulinnud	1	1	315 649	315 649	315 649	315 649
	lihalinnud, vutid	1	1	274 500	203 858	274 500	203 858
	vasikad ja piimakitsed	15	13	239 977	182 286	15 998	14 022
	hobused	5	3	231 864	100 333	46 373	33 444
	muud kodulinnud	1	1	7 537	7 537	7 537	7 537
	veised	119	76	11 305 363	7 362 189	95 003	96 871
Loomakasvatusehitise paikse tehnoloogilise seadme paigaldamine	sead	57	44	6 554 280	5 153 288	114 987	117 120
	piimalehmad	37	36	3 045 686	2 953 979	82 316	82 055
	kodulinnud	7	7	1 208 065	1 208 065	172 581	172 581
	põhikarja sead	11	9	884 047	867 961	80 368	96 440
	nuumsead	12	9	975 395	728 501	81 283	80 945
	muud kodulinnud	2	2	521 467	521 467	260 733	260 733
	lihalinnud, vutid	1	1	225 500	225 500	225 500	225 500
	noorloomad ja lihaveised	8	8	121 160	121 160	15 145	15 145
	vasikad ja piimakitsed	5	5	45 409	45 409	9 082	9 082
	lambad, kitsed	4	4	39 456	39 456	9 864	9 864
	sugulinnud	1	1	21 805	21 805	21 805	21 805
	hobused	1	0	26 523	0	26 523	-
	Sõnniku- või söödahoidla ehitamine	264	176	18 340 072	13 117 823	69 470	74 533
	Juurdepääsutee ehitamine	88	62	3 325 787	2 006 738	37 793	32 367
	Sõnniku- või söödahoidla tehn. seade	44	31	1 123 133	895 213	25 526	28 878
Projekteerimistööde maksumus		169	124	270 165	187 556	1 599	1 513
Omanikujärelevalve tegemine		81	53	163 041	101 431	2 013	1 914
Elektri- ja veevarustusega liitumine...		10	6	156 544	29 699	15 654	4 950
Valvesüsteemi ost ja paigaldus		13	8	85 405	27 608	6 570	3 451
Ehitusgeoloogilise töö maksumus...		31	16	12 028	4 991	388	312
Tähistamiseks vajalik sümbolika		12	9	2 584	2 552	215	284
KOKKU		1 420	1 010	125 199 619	90 378 742	88 169	89 484

Joonis 8. Investeeringud loomakasvatusehitiste ehitamisse ning loomakasvatusehitiste paiksete tehnoloogiliste seadmete paigaldamisse loomaliikide lõikes PRIA andmetel

Kokkuvõttes näeme, et toetatud tegevused vastavad meetme eesmärgile – määratud toetuse summast 60,6% on ette nähtud loomakasvatusehitiste ehitamiseks, 21,3% loomakasvatusehitise paikse tehnoloogilise seadme paigaldamiseks ning 14,5% sõnniku-, silo- või söödahoidla ehitamiseks. Kõige suurem osa määratud toetuse summast on planeeritud erinevat liiki veiste, sigade ning kodulindude pidamise investeeringuteks.

4.1. Investeeringud sõnnikuhooldlatesse

Meetme rakendamise käigus on heaks kiidetud 423 toetuse taotlust, mille alusel on määratud toetus 1010 tegevuse elluviimiseks. Sealhulgas on 228 tegevuse eesmärgiks loomakasvatusehitise juurde kuuluva sõnniku-, silo- või söödahoidla ehitamine ja 43 tegevuse eesmärgiks sõnniku-, silo- või söödahoidla paikse tehnoloogilise seadme paigaldamine (tabel 7). Kogu meetme määratud toetuse summast 15,5% on suunatud sõnniku-, silo- või söödahoidla ehitamiseks või seadme paigaldamiseks.

Tabel 7. Toetatud tegevused mille eesmärgiks on hoidlate ehitamine või seadmete paigaldamine

Hoidla otstarve	Loomakasvatusehitise juurde kuuluva sõnniku-, silo- või söödahoidla ehitamine			Sõnniku-, silo- või söödahoidla paikse tehnoloogilise seadme paigaldamine			Kokku		
	Määratud toetuse summa, eurot	Tegevuste arv	Keskmine toetuse summa tegevuse kohta	Määratud toetuse summa, eurot	Tegevuste arv	Keskmine toetuse summa tegevuse kohta	Määratud toetuse summa, eurot	Tegevuste arv	Keskmine toetuse summa tegevuse kohta
Sõnnik või vedelsõnnik	4 901 030	111	44 153	269 927	27	9 997	5 170 957	138	37 471
Silo- või söödahoidla	8 216 792	117	70 229	625 286	16	39 080	8 842 078	133	66 482
Kokku	13 117 823	228	57 534	895 213	43	20 819	14 013 035	271	51 709

Rakendusanalüüsi käigus uuriti, kui suur osa ehitatavatest hoidlatest on sõnnikuhoidlad. Toetuse taotlemise käigus otseselt andmeid ei koguta selle kohta, kas investeering on suunatud sõnnikuhoidla ehitamiseks, või söödahoidla ehitamiseks. Kõnealuse jaotuse tegi püsihindaja tuginedes toetatud tegevuse kirjeldusele taotlusel. Analüüsi tulemisel selgub, et meetme rakendamise käigus on heaks kiidetud kokku 107 sellist taotlust, mille alusel planeeritakse ehitada sõnnikuhoidla (tabel 8). Sõnnikuhoidlate ehitamiseks määratud toetuse summa on kokku 5,2 mln eurot, keskmiselt 48 tuhat eurot heakskiidetud taotluse kohta. Tegevusalade lõikes analüüsides näeme, et kuigi toetuse saajate üldkogumis on kõige rohkem segatootjaid, siis sõnnikuhoidlatesse investeerivad enim piimatootjad.

Tabel 8. Investeeringud sõnnikuhoidlatesse

Toetuse saaja tegevusala	Taotlused, kus toetatud tegevuseks on sõnnikuhoidla ehitamine või hoidla seadme paigaldamine			Vastavate taotlustega heakskiidetud loomakohtade arv							
	Heakskiidetud taotluste arv	Määratud toetuse summa, eurot	Keskmine määratud toetuse summa heakskiidetud taotluse kohta, eurot	Piima-lehmad	Vasikad	Noor-loomad	Nuum- ja lihavedised	Nuumsead	Põhikarja sead	Lambad	Hobused
Piimatootmine	41	2 363 954	57 657	6 312	393	1 244	33	3 600	300	0	0
Segatootmine	34	1 436 755	42 258	4 009	607	1 474	270	3 952	0	841	0
Loomakasvatus v.a piimatoot.	14	795 725	56 838	0	30	443	571	7 126	405	1 055	50
Seakasvatus	12	386 935	32 245	0	0	0	0	25 502	580	0	0
Taimakasvatus	6	187 588	31 265	211	120	744	0	2 000	0	0	0
Kokku	107	5 170 957	48 327	10 532	1 150	3 905	874	42 180	1 285	1 896	50

Toetuse taotluselt ei selgu otseselt, mis loomagrupid ja kui suurele hulgale loomadele on sõnnikuhoidla planeeritud, sest enamusel taotlustel toetatakse mitmele loomagrupid suunatud investeeringuid. Samuti olukorras, kus sama taotlusega toetatakse nii lauda kui sõnnikuhoidla ehitamist, et selgu, kas sõnnikuhoidla on mõeldud samale arvule loomadele kui on ehitatavas laudas. Tuginedes investeeringuga seotud peamisele loomaliigile, toetuse saaja tegevusalale ning tegevuse kirjeldusele taotlusel, määrati, mis liiki loomadele investeering tõenäoliselt suunatud on. Sõnnikuhoidla piimalehmadele ehitatakse 61 juhul, seejuures on nimetatud sõnnikuhoidlate

ehitamiseks määratud toetuse summa kokku 3,0 mln eurot. Arvestades, et vastavatel taotlustel on toetatud loomakohtade arvaks kokku märgitud 10 365, võime hinnata, et piimalehmadele mõeldud sõnnikuhoidlatele määratud toetuse summa on keskmiselt 291 eurot looma kohta (tabel 9).

Tabel 9. Investeeringud sõnnikuhoidlatesse loomaliikide lõikes

Loomaliik	Heakskiidetud taotluste arv	Määratud toetuse summa, eurot	Taotlusel heakskiidetud vastavat liiki loomade arv	Määratud toetuse summa loomakoha kohta, eurot
Piimalehmad	61	3 021 297	10 365	291
Sead	18	638 590	39 565	16
Noor- ja nuumloomad	17	1 171 211	3 166	370
Lambad	4	146 230	1 896	77
Hobused	1	15 260	-	-
Teadmata	6	178 368	-	-

Kokkuvõttes selgus, et meetme rakendamise käigus on heaks kiidetud kokku 107 sellist taotlust, mille alusel planeeritakse ehitada sõnnikuhoidla. Sõnnikuhoidlate ehitamiseks määratud toetuse summa on kokku 5,2 mln eurot, keskmiselt 48 tuhat eurot heakskiidetud taotluse kohta. Sõnnikuhoidlaid ehitatakse kõige sagedamini piimalehmadele.

4.2. Loomakasvatusehitise ehitamine vasikatele ja noorloomadele

Alljärgnevalt hinnatakse, kui palju investeeritakse toetuse abil vasikalautadesse ning noorloomalautadesse. Toetuse taotlemisel ei koguta otseselt andmeid, kas investeering on suunatud noorloomadele või vasikatele mõeldud ehitistesse. Toetuse taotlemisel määrab ettevõtja investeeringuliigi, kus on muuhulgas valikud:

- loomakasvatusehitise ehitamine (vasikad ja piimakitsed);
- loomakasvatusehitise ehitamine (noorloomad, nuum- ja lihavedised);
- loomakasvatusehitise ehitamine (vedised).

Tuginedes toetatud tegevuse kirjeldusele taotlusel määratles püsihindaja, millised kõnealustest tegevustest olid suunatud vasikatele ja noorloomadele.

Kokku oli toetuse taotlustel märgitud loomakasvatusehitise ehitamist noorloomadele 25 juhul ning vasikatele 16 juhul (tabel 10). Seejuures oli 10 taotlusel toetatud nii vasikate kui ka noorloomade ehitisi. Seega on toetatud kokku 41 tegevust ning 31 taotlust.

Tabel 10. Investeeringud noorloomadele ja vasikatele mõeldud loomakasvatusehitistesse

Loomagrupp	Toetatud tegevuste arv	Taotlusel heakskiidetud vastavat liiki loomade arv	Toetatava investeeringu summa, eurot	Määratud toetuse summa, eurot	Keskmine toetuse summa tegevuse kohta, eurot	Keskmine toetuse summa looma kohta, eurot
Noorloomad	25	7 653	8 543 074	3 917 015	156 681	512
Vasikad	16	1 010	546 688	227 140	14 196	225
Kokku	41	8 663	9 089 762	4 144 155	101 077	478

Noorloomadele ning vasikatele mõeldud loomakasvatusehitiste rajamiseks määratud toetuse summa on kokku 4,1 mln eurot, millega planeeritakse teostada investeeringuid 9,1 mln euro ulatuses.

Analüüsitud taotlused ei esinda tõenäoliselt kõiki vasikate ning noorloomade ehitistesse tehtud investeeringuid. Näiteks on mõnikord laudad kombineeritud selliselt, et vasikaid või noorloomi peetakse teiste vanusegruppidega koos kuid taotlusel jaotus ei selgu. Samuti tõlgendavad toetuse saajad noorlooma määratlust väga erinevalt. Olemasolevate andmete alusel ei ole võimalik täpset ja lõplikku ülevaadet noorloomadele ja vasikatele mõeldud loomakasvatusehitistest saada. Analüüsitud 41 tegevuse andmed on usaldusväärsed selles ulatuses, et saame teada keskmised suurused (keskmine toetuse summa tegevuse kohta, keskmine toetuse summa looma kohta), kuid tõenäoliselt on meetme rakendamise käigus investeeritud kõnealustesse objektidesse rohkem. Sellele viitab ka järgnevas peatükis läbiviidud loomakohtade analüüs, kust on näha, et toetatud on kokku 3 176 vasika ja 12 422 noorlooma koha loomist. Tabelist 10 nägime aga, et toetatud tegevuste juures on ettevõtjad vasikaid määranud vaid 1 010 tk ja noorloomi 7 653.

5. TOETATUD LOOMAKOHTADE ANALÜÜS

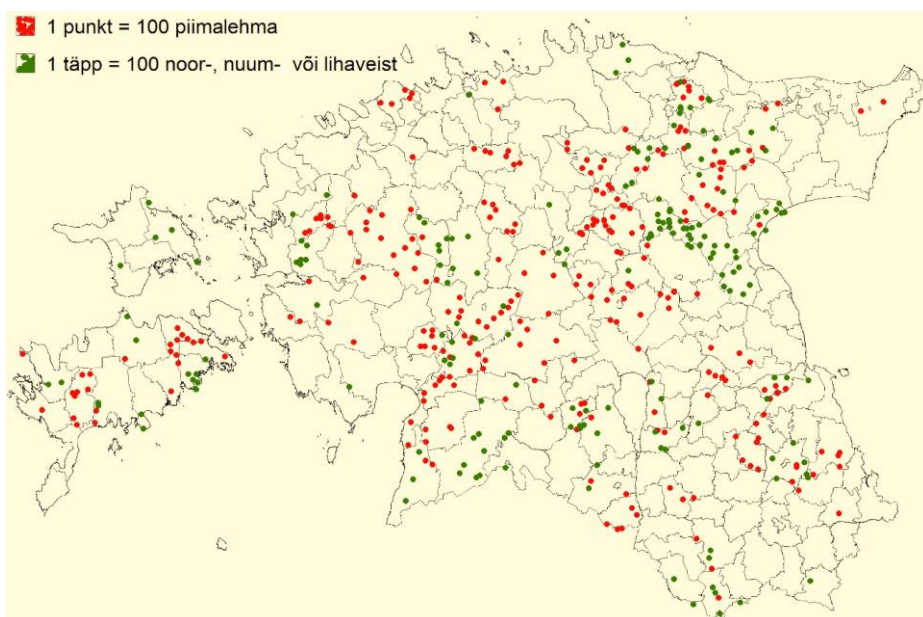
Järgnevalt analüüsitakse heakskiidetud taotluste alusel, kui palju loomakohti planeeritakse meetme rakendamise käigus ehitada. Samuti uuritakse, kuidas jaotuvad heakskiidetud loomakohad piirkondlikult.

Meetme rakendamise käigus on heaks kiidetud kokku 33 tuhande piimalehma koha ehitamine, ning 22 tuhande noor-, nuum- ja lihaseise koha ehitamine. Lisaks planeeritakse ehitada 155 tuhat kohta sigadele ning 8 tuhat kohta lammastele ja kitsedele. Loomakohtade arvu täpsem jaotumine on toodud alljärgnevas loetelus:

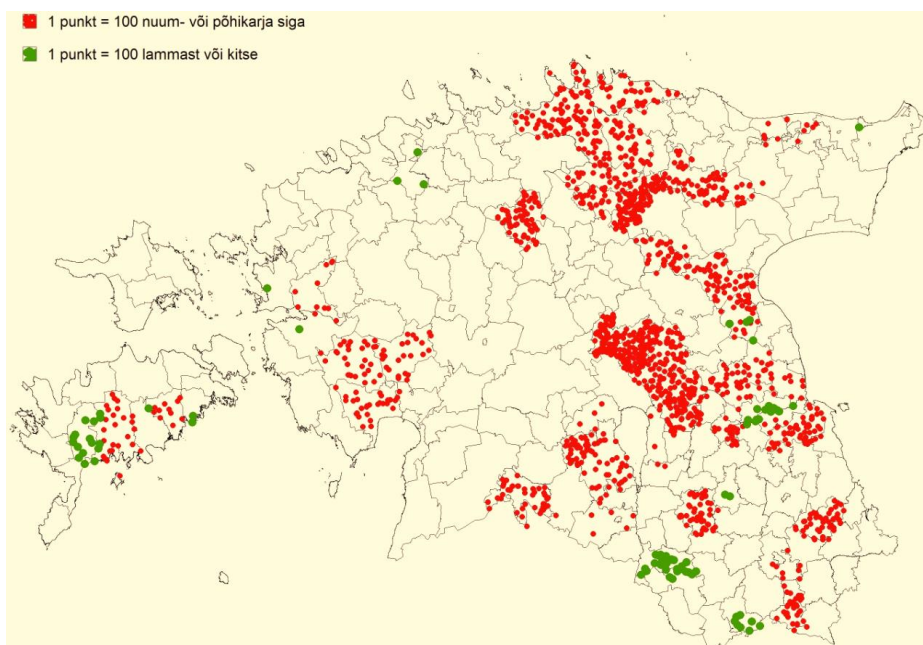
Piimalehmad	32 585 loomakohta;
Noorloomad	12 422 loomakohta;
Nuum- ja lihaseised	9 286 loomakohta;
Vasikad	3 176 loomakohta;
Tõupullid	94 loomakohta;
Nuumsead	129 759 loomakohta;
Põhikarja sead	25 292 loomakohta;
Lambad	8 136 loomakohta;
Lüpsikitsed	290 loomakohta;
Noorkitsed	50 loomakohta;
Hobused	157 loomakohta;
Munakanad	1 359 240 loomakohta.

Meetme rakendamise kirjeldamiseks on alljärgnevatele kaartidele märgitud toetatud loomakohtade piirkondlik jaotumine investeeringu asukoha valla täpsusega. Iga punkt kaardil märgib sadat toetatud loomakohta (nt kui vallas on määratud toetus 300 loomakohta ehitamiseks, siis on valla territooriumile märgitud kolm vastavat värvi punkti). Jooniselt 9 on näha, et piimalehmade ning muude veiste toetatud loomakohad jagunevad üle Eesti suhteliselt ühtlaselt.

Samas aga toetatud sigalad asuvad valdavalt Lääne-Viru-, Jõgeva- ja Tartumaal (joonis 10). Toetatud lambakasvatajate väikese arvu tõttu on ka nende paiknemine spetsiifiline – eelkõige saartel, rannikualadel ja Lõuna-Eestis.

Joonis 9. Toetatud loomakohtade jaotumine valdade lõikes (piimalehmad jm veised)

Joonis 10. Toetatud loomakohtade jaotumine valdade lõikes (sead ning lambad ja kitsed)

Kokkuvõttes saab olla rahul meetme rakendumise ulatusega nii hõlmatud loomaliikide kui piirkodade alusel. Kõik olulisemad loomaliigid on sihtgruppi kaasatud. Toetatud loomakohtade piirkondlik jaotumine on ühtlane, v.a loomaliikidel kus ettevõtjate arv on väga väike või loomaliik spetsiifilistesse piirkondadesse sobivam.

6. TOETUSE SAAJATE MAJANDUSNÄITAJAD

Toetuse tulemuste hindamiseks analüüsiti toetuse saajate majandusnäitajaid ning võrreldi tulemusi toetust mittesaanud ettevõtjate ning sektori keskmiste näitajatega. Analüüsis jaotati ettevõtjad nelja gruppi:

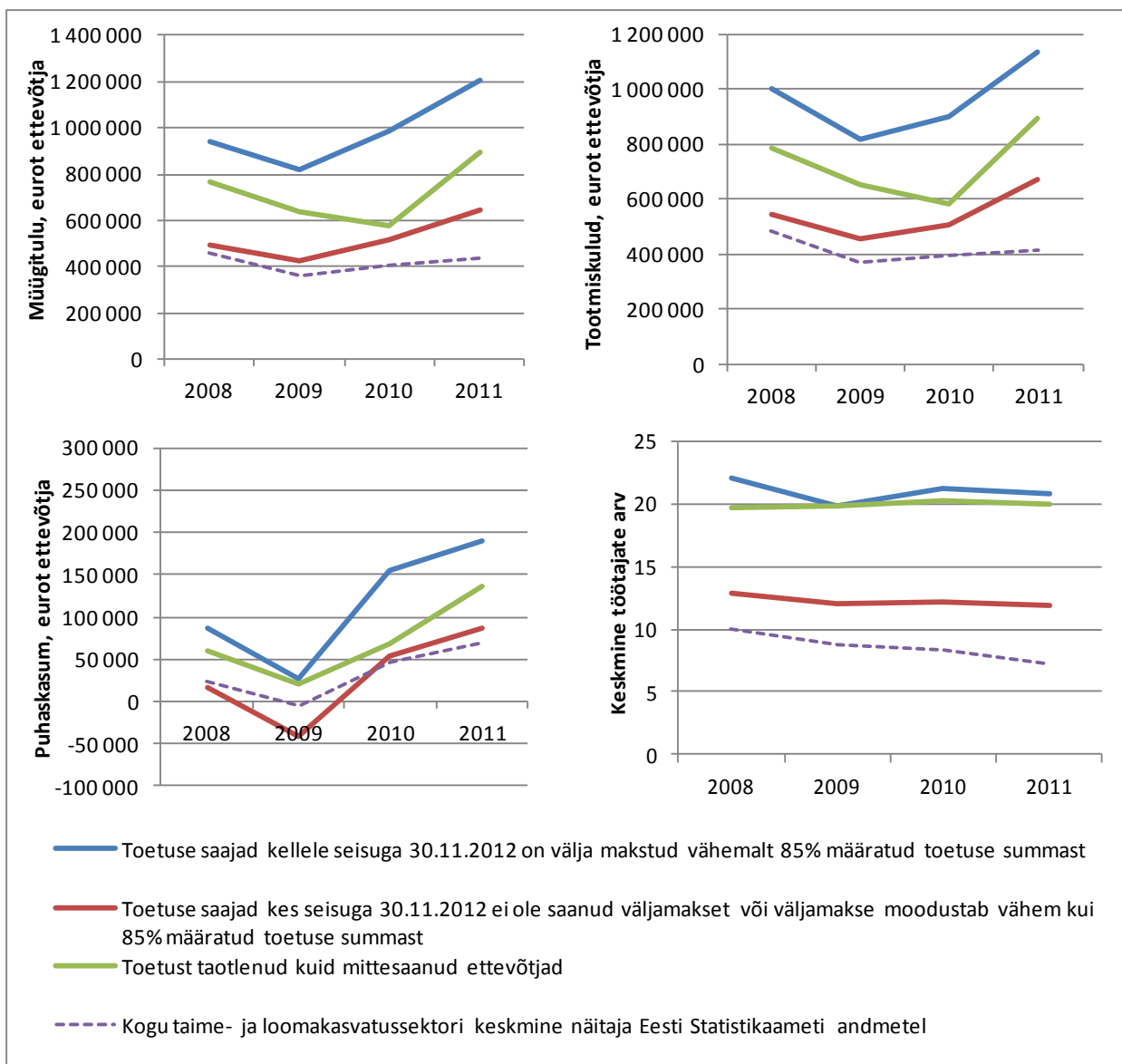
- 1) toetuse saajad kellele seisuga 30.11.2012 oli välja makstud vähemalt 85,0% määratud toetuse summast (edaspidi: väljamakse saanud toetuse saajad) (174 toetuse saajat, kellest analüüsiti 97);
- 2) toetuse saajad, kes seisuga 30.11.2012 ei ole saanud väljamakset või väljamakse moodustab vähem kui 85,0% määratud toetuse summast (edaspidi: väljamakset mittesaanud toetuse saajad) (163 toetuse saajat, kellest analüüsiti 72);
- 3) toetust taotlenud kuid mittesaanud ettevõtjad (75 toetuse taotlejat kuid mittesaajat, kellest analüüsiti 30);
- 4) kogu taime- ja loomakasvatuse sektori keskmine näitaja Eesti Statistikaameti andmetel.

Analüüsiti ettevõtjate 2008.–2011. aasta majandusnäitajaid: müügitulu, tootmiskulud, puhaskasum, võlakordaja ja töötajate arv. Analüüs viidi läbi ettevõtjate püsiva valimi tingimustes, mis tähendab, et kõigil analüüsitud aastatel kuulusid valimisse samad ettevõtjad.

Analüüsist selgus, et võrreldes ülejäänud segmentidega on toetuse saajad paremate majandusnäitajatega (nii need toetuse saajad, kes on juba väljamakse saanud kui need, kes ei ole ole väljamakset veel saanud) (tabel 11). Toetuse saajad ja toetuse taotlejad on võrreldes sektori keskmisega suuremad ettevõtjad kes arendavad majandustegevust intensiivsemalt, mis väljendub müügitulu kasvus. Toetuse taotlejate näitajate võrdlemisel sektori keskmisega analüüsitakse eelkõige näitajate muutumist ajas, sest absoluutnumbrite võrdlemine võib olla eksitav, kuna toetuse saajad ei pruugi sarnaneda sektori keskmiste ettevõtjatega.

Nii väljamakse saanud kui mittesaanud toetuse saajate müügitulu on perioodil 2008–2011 kasvanud keskmiselt umbes 9% võrra aastas, samas kui sektori vastav näitaja on kerges languses (joonis 11). Toetust taotlenud kuid mittesaanud ettevõtjate müügitulu kasv on olnud väiksem toetuse saajate omast. Investeeringud on viinud kiiremini ellu suurema müügituluga ettevõtjad. Väljamakse saanud toetuse saajate vaatlusaluste aastate keskmine müügitulu oli 988 tuhat eurot, samas kui väljamakset mittesaanud toetuse saajate vastav näitaja oli 519 tuhat eurot.

Tootmiskulude suurus ning muutumine on otseselt seotud müügituluga. Tootmiskulud moodustavad sõltuvalt aastast ning analüüsitud segmendist 91% – 110% müügitulust. Nii nagu müügitulu puhul samuti ka tootmiskuludel on toetuse saajate näitaja kergelt suurenev samas kui sektori keskmine näitaja pisut langeb. Analüüs näitab, et toetuse saajad intensiivistavad ning laiendavad majandustegevust, mis toob kaasa nii müügitulu kui tootmiskulude kasvu. Kuna tootmiskulud kasvavad vähem kui müügitulu, siis saab investeeringute tulemustega olla rahul.

Joonis 11. Toetuse saajate majandusnäitajate võrdlus toetust mittesaanud ettevõtjatega

Toetuse saajate majandusnäitajaid (eriti puhaskasumit) mõjutavad majanduslangus, ilmastikuolud ning põllumajandustoodete hinnad turul, mistõttu puhaskasum on olnud märkimisväärselt muutlik perioodil 2008–2011. Peale langusaastaid asus põllumajandus-ettevõtjate puhaskasum 2010. aastal tõusule ning jõudis 2011. aastaks tagasi 2007. aasta tasemele.

Võlakordaja arvutatakse jagades kohustused varadega. Kuna investeeringud tehakse sageli võõrvahendite abil mis toob kaasa kohustuste kasvu, siis olukorras kus toetust mittesaanud ettevõtjate ja sektori keskmine võlakordaja vaatlusalusel perioodil langes, toetuse saajate vastav näitaja püsis ilma suuremate muutusteta. Üldiselt on toetuse saajate ning kõigi loomakasvatuse sektori ettevõtjate võlakordaja madal, jäädes 0,5 piirsesse (aktsepteeritav tase on kuni 0,7), mis näitab, et ettevõtjad ei ole võtnud liiga suuri kohustusi.

Toetuse saajad on majanduslanguse kontekstis suutnud töötajate arvu säilitada samas kui sektoris on perioodil 2008–2011 töötajate arv ettevõtja kohta vähenenud keskmiselt 10,4% võrra aastas.

Tabel 11. Toetuse saajate, mittesaajate ning sektori keskmised majandusnäitajad

Näitaja		2008	2009	2010	2011	Perioodi 2008-2011 keskmine muutus, % aastas
Müügitulu, eurot	Väljamakse saanud toetuse saajad ¹	939 332	820 668	986 375	1 208 058	8,7%
	Väljamakset mittesaanud toet.saajad ²	492 630	422 073	516 942	644 073	9,3%
	Toetuse taotlejad kuid mittesaajad ³	766 695	639 234	576 450	891 516	5,2%
	Sektori keskmine ⁴	460 858	358 591	407 450	435 620	-1,9%
Tootmiskulud, eurot	Väljamakse saanud toetuse saajad ¹	998 540	816 792	900 275	1 135 276	4,4%
	Väljamakset mittesaanud toet.saajad ²	541 029	452 098	508 117	670 491	7,4%
	Toetuse taotlejad kuid mittesaajad ³	782 941	653 738	584 418	893 969	4,5%
	Sektori keskmine ⁴	482 491	366 673	392 832	412 438	-5,1%
Puhaskasum, eurot	Väljamakse saanud toetuse saajad ¹	86 865	26 633	155 228	190 829	30,0%
	Väljamakset mittesaanud toet.saajad ²	16 978	-42 340	54 263	85 993	71,7%
	Toetuse taotlejad kuid mittesaajad ³	59 757	19 761	68 670	136 021	31,5%
	Sektori keskmine ⁴	23 428	-5 665	45 832	68 270	42,8%
Võlakordaja	Väljamakse saanud toetuse saajad ¹	0,52	0,51	0,49	0,51	-0,6%
	Väljamakset mittesaanud toet.saajad ²	0,51	0,50	0,48	0,49	-1,6%
	Toetuse taotlejad kuid mittesaajad ³	0,48	0,45	0,44	0,39	-6,4%
	Sektori keskmine ⁴	0,54	0,50	0,48	0,47	-4,3%
Töötajate arv	Väljamakse saanud toetuse saajad ¹	22,1	19,9	21,2	20,9	-1,9%
	Väljamakset mittesaanud toet.saajad ²	12,8	12,0	12,1	11,9	-2,4%
	Toetuse taotlejad kuid mittesaajad ³	19,6	19,8	20,2	20,0	0,6%
	Sektori keskmine ⁴	10,0	8,8	8,3	7,2	-10,4%

¹ - toetuse saajad kellele seisuga 30.11.2012 on välja makstud vähemalt 85% määratud toetuse summast;

² - toetuse saajad kes seisuga 30.11.2012 ei ole saanud väljamakset või väljamakse moodustab vähem kui 85% määratud toetuse summast;

³ - toetust taotlenud kuid mittesaanud ettevõtjad;

⁴ - kogu taime- ja loomakasvatusektori keskmine näitaja Eesti Statistikaameti andmetel.

Majandusnäitajate analüüsi tulemused kinnitavad, et toetuse mõju ettevõtjatele on positiivne. Need toetuse saajad, kes on investeeringu ellu viinud ning väljamakse saanud, on laiendanud ning intensiivistanud majandustegevust võrreldes ülejäänud loomakasvatajatega. Investeeringu elluviimise järel on toetuse saajatel kasvanud müügitulu ning tootmiskulud. Kuna müügitulu kasvab rohkem kui tootmiskulud, siis saab investeeringu tulemusi lugeda heaks. Suurem müügitulu viib soodsates tingimustes puhaskasumi kasvule, mida näitavad 2010. ja 2011. aasta, kus kõigi analüüsitud segmentide puhaskasum kasvas. Kuna investeeringud suurendavad ettevõtjate kohustusi, siis toetust saanud ettevõtjate võlakordaja on püsinud stabiilne olukorras kui sektori keskmine näitaja langeb. Üldiselt on toetuse saajate võlakordaja madal (jäädes 0,5 piiresse), mis näitab, et ettevõtjad ei ole võtnud liiga suuri kohustusi.

7. TOETATUD LAUTADE JA LOOMAKOHTADE MAKSUMUSE ANALÜÜS

Tabelis 12 on toodud meetme rakendamise käigus loomakasvatusehitise ehitamiseks või renoveerimiseks määratud toetuse summad. Tegevuse iseloom ning loomagrupp määratleti tuginedes toetatud tegevuse kirjeldusele taotlusel.

Toetuse abil planeeritakse kõige rohkem investeerida piimalehmadele mõeldud loomakasvatusehitistesse. Nimetatud loomagrupile suunatud investeeringud edestavad teisi loomaliike nii määratud toetuse summa, toetatud lautade arvu kui toetatud loomakohtade alusel (kodulindudel ning nuumsigadel on toetatud loomakohtade arv suurem).

Toetuse taotlemise aktiivsusest järgnevad piimatootjatele seakasvatavad. Investeeringud seakasvatusehitistesse erinevad ülejäänud tootmistüüpidest selle poolest, et seakasvatavad on keskendunud suuresti olemasolevate loomakasvatusehitiste renoveerimisele, samas kui teised loomakasvatavad ehitavad eelkõige uusi hooneid.

Toetuse abil planeeritakse ehitada või renoveerida kokku 113 peamiselt piimalehmadele mõeldud loomakasvatushoonet, 82 sigalat ning 46 loomakasvatushoonet, kus peetakse peamiselt nuum- ja lihaveiseid.

Ühe lehmalauda ehitamise keskmine maksumus on 631 tuhat eurot, sigalal 344 tuhat eurot ning nuum- ja lihaveiste laudal 176 tuhat eurot.

Tabel 12. Määratud toetus ehitatud või renoveeritud loomakoha kohta koos lautade arvuga

Loomagrupp	Määratud toetuse summa, eurot			Toetatava investeeringu summa, eurot			Loomakohtade arv kokku			Keskmise toetus loomakoha kohta, eurot			Toetatud lautade arv		
	Uued laudad	Renov. laudad	Kokku	Uued laudad	Renov. laudad	Kokku	Uued laudad	Renov. laudad	Kokku	Uued laudad	Renov. laudad	Kokku	Uued laudad	Renov. laudad	Kokku
Piimalehmad	22 121 604	6 412 963	28 534 568	56 857 490	14 421 321	71 278 811	19 817	7 809	27 626	1 116	821	1 033	71	42	113
Vasikad	37 343	144 943	182 286	87 634	362 358	449 992	104	737	841	359	197	217	0	1	1
Noorloomad	2 891 538	2 836 820	5 728 358	7 090 253	6 817 824	13 908 077	4 345	5 066	9 411	665	560	609	13	17	30
Nuum- ja lihaveised	2 229 633	1 827 222	4 056 855	4 359 770	3 716 915	8 076 685	3 253	3 972	7 225	685	460	562	22	24	46
Tõupullid	126 845	0	126 845	317 112	0	317 112	90	0	90	1 409	-	1 409	1	0	1
Nuumsead	2 063 079	6 805 439	8 868 518	4 983 341	15 211 412	20 194 753	21 667	86 390	108 057	95	79	82	12	42	54
Põhikarja sead	331 637	3 180 263	3 511 900	780 070	7 245 795	8 025 864	2 976	11 399	14 375	111	279	244	3	25	28
Lambad	442 678	257 633	700 312	831 796	592 618	1 424 413	6 248	3 880	10 128	71	66	69	19	5	24
Piimakitsed	16 361	70 538	86 899	40 933	141 333	182 266	40	250	290	409	282	300	1	2	3
Hobused	11 368	88 965	100 333	23 564	223 381	246 944	41	116	157	277	767	639	2	1	3
Kodulinnud	748 925	349 356	1 098 281	1 632 272	873 390	2 505 663	389 680	383 000	772 680	1,9	0,9	1,4	4	2	6

KOKKUVÕTE

Käesoleva rakendusanalüüsi eesmärgiks oli anda ülevaade meetme rakendamisest tervikuna, mitte keskenduda konkreetse taotlusvooru tulemustele nagu eelnevad rakendusanalüüsid. Analüüs annab ülevaade meetme rakendamisest, toetuse saajatest, investeeringutest, meetme sihttasemete suunas liikumisest ning toetuse saajate majandusnäitajatest.

Meetme 1.4.2 rakendamise kõigus on heakskiidetud kokku 423 toetuse taotlust ja määratud 90,4 mln eurot toetust. Meetme rakendamine on toimunud edukalt. Meetme abil planeeritakse suunata 212,3 mln eurot loomakasvatuse investeeringuteks, millega meede on üks suuremaid MAK 2007–2013 raames. Kuna ettevõtjate huvi loomakasvatusalaste investeeringute vastu on suur ning toetuskõlblike projektide arv piisav, siis meetme eelarve kasutati ära selliselt, et 2012. ja 2013. aastal enam taotlusvoorusid ei toimunud. Ettevõtjate vajadus loomakasvatusalaste investeeringute järele on endiselt suur, mistõttu on sarnane meede vajalik ka tulevikus.

Investeeringute elluviimine ei ole toimunud kiiresti. Majanduslanguse möödumisest hoolimata 2012. aastal toetuste väljamaksmise tempo ei kiirenenud. Kui varasemate programmperioodide praktika kohaselt makstakse määratud investeeringutoetustest välja umbes 95%, siis olemasoleva prognoosi kohaselt võib meetme 1.4.2 määratud toetuse summast jääda välja maksmata rohkem kui 5%.

Toetuse saajate ettevõtlusvormide analüüsist selgus, et valdav osa toetusest läheb äriühingute kätte. FIEd moodustavad toetuse saajate arvust 31,9% ning neile määratud toetuse summa moodustab 13,2% kogu määratud toetuse summast. Taotlusvoorude lõikes on nii FIEde osakaal kui keskmine määratud toetuse summa märkimisväärselt varieeruvad.

Vastavalt toetuse taotlemisel esitatud andmetele on kõige suurem osa toetuse saajatest segatootjad ning piimatootjad. Loomakasvatajad (v.a piimatootmine) eristuvad ülejäänud tegevusalade esindajatest keskmisest väiksema määratud toetuse summa poolest.

Rakendusanalüüsi käigus uuriti, milline on toetatud investeeringute jaotus maakondade lõikes. Kõige rohkem toetuse saajaid on Lääne-Viru-, Pärnu- ja Saaremaal. Määratud toetuse summa on kõige suurem Lääne-Viru-, Jõgeva ja Pärnumaal. Maakonna toetusõigusliku pindala hektari kohta on kõige suuremas summas saanud toetust Jõgeva-, Saare- ja Valgamaa loomakasvatajad. Näitaja on kõige madalam Viljandi- ja Võrumaal Nii toetuse saajate arv, määratud toetuse summa kui keskmine määratud toetus ettevõtja kohta varieeruvad suuresti maakondade ning taotlusvoorude lõikes. Erinevused ei ole süsteemsed ning tulenevad pigem toetuse saajate juhulikust paiknemisest kui piirkonna eripäradest. Positiivne on asjaolu, et toetuse saajad on võrdselt kõikides Eesti piirkondades, mis aitab kaasa maamajanduse tasakaalustatud arengule.

MAKis meetmele 1.4.2 seatud sihttasemed väljund- ja tulemusnäitajatele on rahuldaval või heal määral täidetud. Tehtud investeeringute ning investeeringute uuenduslikkuse sihttasemed on hästi täidetud. Seisuga 30.11.2012 ületab toetatava investeeringu summa 5,0% võrra sihttasest. Põllumajandusettevõtjate arv, kes võtavad kasutusele uusi tehnoloogiaid ja toodavad uusi tooteid, on hinnanguliselt 222, mis ületab sihttasest 10,8% võrra. Toetust saanud

põllumajandustootjate arv jääb sihttasemest mõnevõrra alla korduvtaotluste kõrge osakaalu ning planeeritust suurema keskmise määratud toetuse summa tõttu.

Toetatud tegevuste liikide analüüsi tulemused kinnitavad, et toetatud tegevused vastavad meetme eesmärgile – määratud toetuse summast 60,6% on ette nähtud loomakasvatusehitiste ehitamiseks, 21,3% loomakasvatusehitise paikse tehnoloogilise seadme paigaldamiseks ning 14,5% sõnniku-, silo- või söödahoidla ehitamiseks. Kõige suurem osa määratud toetuse summast on planeeritud erinevat liiki veiste, sigade ning kodulindude pidamise investeeringuteks. Meetme rakendamise käigus on heaks kiidetud kokku 107 sellist taotlust, mille alusel planeeritakse ehitada sõnnikuhoidla. Sõnnikuhoidlate ehitamiseks määratud toetuse summa on kokku 5,2 mln eurot, keskmiselt 48 tuhat eurot heakskiidetud taotluse kohta. Sõnnikuhoidlaid ehitatakse kõige sagedamini piimalehmadele.

Majandusnäitajate analüüsi tulemused kinnitavad, et toetuse mõju ettevõtjatele on positiivne. Need toetuse saajad, kes on investeeringu ellu viinud ning väljamakse saanud, on laiendanud ning intensiivistanud majandustegevust võrreldes ülejäänud loomakasvatajatega. Investeeringu elluviimise järel on toetuse saajatel kasvanud müügitulu ning tootmiskulud. Kuna müügitulu kasvab rohkem kui tootmiskulud, siis saab investeeringu tulemusi lugeda heaks. Suurem müügitulu viib soodsates tingimustes puhaskasumi kasvule, mida näitavad 2010. ja 2011.aasta, kus kõigi analüüsitud segmentide puhaskasum kasvas. Kuna investeeringud suurendavad ettevõtjate kohustusi, siis toetust saanud ettevõtjate võlakordaja on püsinud stabiilne olukorras kui sektori keskmine näitaja langeb. Üldiselt on toetuse saajate võlakordaja madal (jäädes 0,5 piiresse), mis näitab, et ettevõtjad ei ole võtnud liiga suuri kohustusi.

Kokkuvõttes saab meetme rakendamist lugeda edukaks ning jääb loota, et sarnased toetusvõimalused loomakasvatuseetevõtjatele jätkuvad ka uuel programmiperioodil, sest vajadus ja huvi toetuse järele on suur.